

A MAGYAR VŐFÉLYKEDÉS ÉLŐ HAGYOMÁNYA

2024

FEDŐLAP

A. Az örökségelem neve

A.1. Az örökségelem neve

A magyar vőfélykedés élő hagyománya

A.2. Az örökségelem egyéb elnevezései (nemzetiségi, tájnyelvi, helyi megnevezés)

A vőfély mint lakodalmi tisztségviselő egyéb, leginkább használt és elterjedt megnevezései (táji-történeti változatok):

vőfény, vőfi, vőfélyes, vőfélykő, vőfélyköve, vőfélyköves, kis és nagyvőfély, szószóló, lakodalmi gazda, druzsba, dorozsba, vornicel

B. Az érintett közösség(ek), csoport(ok) vagy egyén(ek) felsorolása

- A vőfélységgel hivatalosan és professzionálisan foglalkozó szolgáltatók,
- az Országos Vőfély Szövetség tagjai,
- az örökségelem éltetése szempontjából jelentős szerepet vállaló egyének (többek között: Gyönyörű Zsigmond, Varga Albin, Dr. Tóth Arnold, Dr. Balatonyi Judit).

C. A jelölést beküldő személy/szervezet megnevezése

Országos Vőfély Szövetség, Hagyományok Háza

D. A jelölés dátuma (év)

Az évszámon kívül (pl. 2003) itt más adatra nincs szükség.

2024

JELÖLÉS

1. A jelölt örökségelem azonosítása

1.a. Az örökségelem rövid leírása

max. 1000 karakter

A vőfély a lakodalom eseményeinek irányítója, kiemelt tisztségviselőként szervesen kapcsolódik a házasságkötés szokásrendszeréhez, formálja és élheti annak hagyományos elemeit. A vőfély jelenléte a magyar házasságkötések sajátossága a Kárpát-medencében, a néprajzkutatók a területen élő nemzetiségeknél hagyománybeli eltéréseket és változatokat jegyeznek. A globalizáció és az elmúlt évszázad végétől robbanásszerűen fejlődő esküvői szolgáltatóipar gyorsan változó trendjei hatással vannak a vőfélyhagyományok alakulására. Míg egyes hagyományelemek háttérbe szorulnak, más elemek a vőfélyek tevékenységének hatására új kontextusban alkalmazva újjáéledve kerülnek ismét a házasulandó párok és a násznép fókuszába. Ezt segítik elő az egyéni és egyesületi szerepvállalások, melyek révén a kapcsolódó hagyományos tudás rendezvények (vőfélytalálkozók), képzések, kiadványok és archívumok formájában rögzítésre, népszerűsítésre és átadásra kerül.

1.b. Az érintett közösség(ek), csoport(ok) vagy egyén(ek) bemutatása

max. 1000 karakter

A vőfély a középkori mulattatók, a 16–18. századi énekes szolgák, szolgadiákok újkori népi megfelelője.

- Jelenleg több száz vőfély tevékenykedik a teljes magyar nyelvterületen, amelyet az interneten található gyűjtőportálok alátámasztanak. A vőfélyek egy kisebb része mind a mai napig rokonok, barátok felkérésére alkalmanként gyakorolja hivatását. Mellettük, a nagyobb többséget azonban napjainkban **a vőfélységgel hivatalosan és professzionálisan foglalkozó jelentik**, akik részben vagy egészben megélhetésüket is köszönhetik hivatásuknak. Ők az örökségelem szempontjából az összes személyt lefedő halmaz, a továbbiakban átfedések vannak.
- Az örökségelem szempontjából jelentős, hivatalosan bejegyzett egyesület az **Országos Vőfély Szövetség**, melynek tagjai néptáncos és népművelő, így a

hagyományok őrzésével, a hagyományos tudás egyéb területeinek ápolásával további értékeket teremtő személyek. Az egyesület kb. 20 kiemelt tagot számlál, létszámuk 2015 óta folyamatosan bővül.

- **Gyönyörű Zsigmond** vőfély, a magyar vőfélyközösség kiemelkedő tagja, az általa életre hívott Kárpát-medencei Vőfélytalálkozókon már több száz vőfély megjelent az évek során. Az általa, az esemény során készített interjúk és az ezekből összeállt archívum segítik megérteni a vőfélykedés hagyományának jelenét.
- A gencsapáti székhelyű **Vasvár Népfőiskola** szervezésében **Varga Albin** személye is kiemelkedik a vőfélyközösségből, hiszen a Vas vármegyei hagyományokra építve 2022 óta tart tanfolyamot a környékbeli vőfélyek számára.

1.c Az örökségelem földrajzi elhelyezkedése és elterjedtsége

max. 1000 karakter

A vőfély személyének jelenléte a lakodalmakban és a későbbiekben kifejtésre kerülő, a vőfélyhez kapcsolódó hagyományegyüttes a magyar nyelvterület teljes területén élő örökségelem, tehát a Kárpát-medence és Moldova magyarlakta területeinek mindegyikén jelen van.

1.e Az örökségelem a szellemi kulturális örökség mely területeit képviseli (aláhúzással kérjük jelölni, több terület is megjelölhető)

a) szóbeli hagyományok és kifejezési formák, beleértve a nyelvet is, mint a szellemi kulturális örökség hordozóját

b) előadóművészetek

c) társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események

d) a természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok

e) hagyományos kézművesség

2. A jelölt örökségelem ismertetése

2.a Az örökségelem történeti háttere, előzményei

3000–5000 karakter

Vőfély szavunk első ismert előfordulása 1395-ből való, a „vő segítő társa” értelemben, míg lakodalmakon való tevékenységére vonatkozóan a 17. század óta vannak írásos adataink. A vőfély lakodalmi tisztségviselő először az 1600-as évek feljegyzéseiben bukkan fel, az első

hiteles történelmi forrásokat az 1695-ben alapított Debreceni Vőfély Társaság iratai szolgáltatják. Ennek a céhnek a megalakulása szakmai instrukciókkal és munkabérekkel járt, ami hozzájárult a „vőfélymesterség” szakmai kereteinek kialakításához.

A vőfély, együtt a kiadó és kikérő násznagyokkal, már a 18. századtól kezdve félhivatásos lakodalmi tisztségviselőként szerepelt, nemcsak a paraszti, hanem a városi és mezővárosi közösségekben is. A vőfélyek kezdettől kizárólag férfiak voltak, a hagyományos vőfélyek szerepét a főúri lakodalmak ceremóniamestere és a városi házasságkötés-vezető egyesítette. Az évszázadok során a vőfély tisztség fejlődésen ment keresztül, aminek eredményeként személyében számos funkció egyesült: biztosította az ünnepélyességet, szertartásmesteri feladatokat látott el, tálalomesteri, lakomarendezői szerepet töltött be, rendfenntartói feladatokat látott el, valamint a szórakoztatás, mulattatás elősegítője volt. A vőfélyek feladatai közé tartozott a házasságkötés szabályos, illetve a lokális hagyományoknak megfelelő lebonyolításának elősegítése, az ünnepélyesség emelése és a násznép szórakoztatása.

A szertartás hagyomány által szabályozott vetületei a közösségek szemében legalább olyan fontossággal bírtak, mint az egyház, vagy az állam által előírt követelmények. A vőfély tehát ebben az értelemben a hagyományos kultúra által kialakított mozzanatok betartatásának felügyelője, a közösség lokális identitását nagy mértékben alakító kulturális kontinuitás fenntartásának őre.

Az 18. századtól kezdve a vőfélyi tevékenység félhivatásos jelleget öltött az ország számos részén, az 1780-as évektől nyomtatott vőfélykönyvek is segítették őket a munkájuk végzésében. Ezek a könyvek meghatározták a szokáskört és a lakodalmi forgatókönyvet, amelyeket a vőfélyek a helyi vagy alkalmi igényeknek megfelelően módosítottak. A vőfélyek felelősek voltak a hagyományos lakodalmi rítusok betartatásáért, és az általuk használt szövegek régiessége révén hozzájárultak a múlt és a jelen kapcsolatának fenntartásához. A vőfélyszövegek és -rigmusok „nemzedékről nemzedékre hagyományozódtak”, jelezve ezzel hagyományörző szerepüket. A hagyomány átörökítésének jellegzetes formája a népi írásbeliség, a kézzel másolt, kéziratos vőfélykönyvek 1820-as évektől adatható tradíciója.

A néprajzi feljegyzésekben megkülönböztetik egymástól a nagyvőfélyeket és a kisvőfélyeket. A nagyvőfélyek, vagy egyszerűen csak vőfélyek, felelnek az esemény lebonyolításáért, koordinálásáért, és számos feladatot látnak el a lakodalomban, beleértve a

menyasszony kikérését, az ifjú pár elbúcsúztatását, a násznép koordinálását, az ételek verses kíséretben történő tálalását, játékok vezetését, a tánc, vagy az egyéb rituális mozzanatok lebonyolításának irányítását, a torta behozatalát és a táncok vezetését. A kisvőfélyek szerepköre nem mindenhol szervesült a lakodalmak rítusrendjében, ott a szerepük is ritkább, és általában a lányos háznál kezdődik, ahol a menyasszonyt kikérik és elkísérik a templomig. Az este folyamán kevésbé aktívak a lakodalomban.

A paraszti társadalom felbomlását követően, az elmúlt évszázad második felében született néprajzi és kulturális antropológiai témájú feljegyzések egyre nagyobb számban említik az egymagában megjelenő vőfély személyét. Ezt támasztja alá a nagyszámú internetes forrás is, amelyek már a professzionális vőfélyek hirdetéseit sorakoztatják fel.

2.b Az örökségelem jelenkori bemutatása

3000–5000 karakter

A vőfélyek manapság a feladatkör betöltéséhez kellő rátermettséggel rendelkező férfiak (az elmúlt évtizedekben nagyon kis számban, nők is megjelentek köztük), akik leginkább hagyományörzési indíttatásból és/vagy megélhetési céllal tevékenykednek a lakodalmakban. A vőfélyeket mind szellemi kulturális örökségre vonatkozó, mind tárgyi örökségeket magában foglaló jelenségek övezik. Ezek az alábbi három egységben értelmezhetők:

1.A vőfély szerepe és feladatai napjaink lakodalmi szokáskörében

A házasságkötés szokás-együttesének végrehajtásában és irányításában a házasító családok segítségre szorulnak, főként a nagyszámú vendégsereg esetén. Ennek az igénynek köszönhetően van létjogosultsága a vőfélyek tevékenységének napjainkban is.

A vőfélyek eredeti feladata a házasságkötés szabályos végrehajtásának garantálása, az ünnepélyesség fokozása, valamint szórakoztatás, amely manapság is helytálló. A vőfély feladatkörének specializálódásával személyének fontossága növekvő tendenciát mutat, a lakodalom egyéb tisztviselői, így pl. a násznagyok rovására.

A vőfély feladata korábban már a teljes násznép meghívásánál, a meghívók kiosztásánál kezdődött. Ma már jellemzően a pár választja ki, és kéri fel a vőfélyét, és nagyon ritkán kapcsolják bele a meghívás (un. hívogatás) folyamatába. Napjainkban egyre több az olyan vőfély, aki egyszemélyben a násznép tájékoztatását, mozgatását, animálását és

szórakoztatását is elvégzi, a hagyomány szabályrendszerét követve, az előírt feladatokon túl személyre szabott módon alakítja ki az ünnep folyását a pár preferenciáihoz alkalmazkodva.

2. Vőfélyrigmusok

A vőfélyrigmus a népköltészet alkalmi válfaja, a lakodalom szertartásmestere által elszavalt, az ünnepségsorozat fontosabb mozzanataihoz kapcsolódó kötött formájú alkalmi szöveg.

A vőfélyversek szerzői korábban az iskolamesterek, diákok, falusi néptanítók, kántorok és népi verselők voltak. A vőfélyek szövegeinek egy része nyomtatásban is megjelent; a nyomtatott vagy kéziratos másolatban terjedő vőfélykönyvek a lakodalom menetének megfelelő sorrendben közlik a vőfélyverseket s a vőfélyek egyéb kötelességeit. A 19. században általánossá váló népi írásbeliséget megelőző korszakokban mindezek a szájhagyományban éltek és maradtak fenn; az ilyenek formailag a legcsiszoltabbak, tartalmilag a leginkább régies képet mutatnak.

A vőfélyrigmusokat formálta a hitújítás oktató költészete (a házastársak tanítása; a vőfélyek vitája a házasságról), valamint időközben sok népi elem (toborzó, pártabúcsúztató) került be közéjük. Bár a vőfélyversek a nyomtatott füzetek hatására országos elterjedésűek, az egyes szokások helyi változataihoz, helyi ételekhez stb. alkalmazkodva bizonyos táji és nemzetiségi különbségek is kimutathatók.

„A vőfélyversek a lakodalom menetének eseményei szerint csoportosíthatók; a legfontosabbak a következők:

- *vendég hívás* (pl. Szívhajlandósággal jöttünk be a házba; Hívjuk a ház népét egy ártatlan nászba...);
- *a menyasszony kikérése* (pl. Jó napot kívánok az egész ház népének, Jó egészséget szülőknek s gyermeknek...);
- *a menyasszony/vőlegény búcsúztatása* (pl. Most a hegedűnek némuljon zengése, Mert búcsúzásomnak most léssen kezdése!...);
- *beköszöntés* (pl. Ím, itt a menyasszony velünk megérkezett. Tessék, násznagy uram, fogjon vele kezét!...);
- *oktatás* (pl. Arany-ezüstért, cifra ruháért, Leányt el ne végy koszorújáért!...);
- *a fogások tréfás bejelentése* (pl. Gyöngye borjúhús ez, mit hozok tormával, Csak harminc tavasszal járt ez az anyjával...);
- *a menyasszonytánc indítása* (pl. Ím, itt áll előttünk az ékes menyasszony, Hogy

menyecske-fejjel először mulasson!...);

• *a lakodalom berekesztése* (pl. Most, hogy reggel vagyon, már hazaindulunk. Boldog házasoktól szépen elbúcsúzunk...).”¹

3., Vőfély-attribútumok”

A vőfély elengedhetetlen kelléke a bokrétás kalap, a szalagokkal, kendőkkel feldíszített vőfélybot (napjainkban egyes területeken a szalagon a pár neve, a lakodalom helyszíne és ideje van feltüntetve), valamint megjelenik a feldíszített kulacs. A vőfélybot arra szolgál, hogy a vőfély szót kapjon, szót kérjen az egyes lakodalmi történések, események között, a vőfély régebben a lakodalmas ház mestergerendáját kopogtatta meg vele ma inkább a bot magasba emelésével jelzi, hogy szólni szeretne. Az említett tárgyak kiegészül(het)nek hagyományos és manapság stilizált viseletdarabokkal: csizma vagy félcipő, csizmanadrág, fehér vagy hímzett (böujjú) ing, mellény, a ruházaton és kalapon viselt díszek (szalagok, bokréta és rozmaring), valamint akár a menyasszonytól kapott díszes kendő. A díszes kendő viselete néhol még ma is fellelhető Magyarország észak-keleti területén (pl. Rétköz, Szatmár egyes területei), ahol még elvétve az örömapák is viselnek (ún. osztókendőt). A lakodalom helyszínére érve az ételek felszolgálásakor egyesek díszes kötenyt vesznek magukra és abban szerepelnek. Előfordul, hogy a vőfélyek nem viselnek semmilyen megkülönböztető öltözéket, hanem a násznép férfitagjaihoz hasonló ünnepi öltözetben végzik az ünnepnap teendőit.

A táncházmozgalom, a hagyományőrző együttesek és a különböző vőfélytalálkozók hatására a vőfélyek egyre nagyobb számban öltik fel (újra) a hagyományos viseletdarabokat.

2.c Az örökségelem társadalmi és kulturális funkciója napjainkban

1000–3000 karakter

Napjainkban elsősorban azokban az esetekben kérnek fel falvakban és városokban vőfélyeket, amikor a hagyományos elemek megtartása vagy újra a lakodalomba építése fontossá válik a házasulandó pár számára. Vőfély felkérésével a magyar, helyi, esetenként kisebbségi-etnikus hagyományokat fel tudják így mutatni a közvetlen társadalmi közeg számára, át tudják élni a saját vagy közvetett környezetük hagyományát. Mindez alátámasztja, hogy a vőfélyek tevékenységének fontos szerepe van az identitásörzésben és a közösségépítésben is. Az elmúlt néhány évtizedben a vőfélyek mellett más lakodalmi

¹ 1 Ortutay Gyula – Katona Imre: Magyar népdalok (I., Bp., 1970).

szolgáltatók, ceremóniamesterek is tevékenykednek – vállalt feladataikkal elsősorban kiegészítik egymást, ezt a megkülönböztetést a „paraszti”, vagy „falusi” hagyományoktól történő tudatos eltávolodás igénye hívta életre. Közöttük párhuzamos funkciók, hasonlóságok és eltérések is jellemzőek.

A vőfélyeknek manapság is nagy szerepük van a hagyományok ápolásában, újrateremtésében, a lokális és nemzeti identitásrétegek, illetve a közösségi összetartás megerősítésében és megőrzésében. A vőfélyek nemcsak a lakodalom szervezésében és lebonyolításában játszanak fontos szerepet, hanem a népi kultúra, a szokások, a versek, a dalok és a játékok továbbadásában is. A vőfélyek hivatásukkal egy olyan szerepkört vállalnak fel, amely a hagyományok ápolását és népszerűsítését ötvözi, nem ritka, hogy a vőfélyek a népművészet egyéb területein (néptánc, népzene) is aktív szerepet játszanak, a hagyományos kultúra átadásának kulcsszereplői. A vőfélyek a násznép összetartását és jókedvét is biztosítják, a közösségi élményt erősítik, távolabbról szemlélve a magyar kultúra és identitás hordozói és közvetítői.

A vőfélyek tevékenységét vizsgálva élő hagyományról beszélünk, egy olyan évszázadok során folyamatosan formálódó szokásrendszerrel, archaikus és aktualizáló elemeket egyaránt megjelenítő népköltészeti és tárgyi örökségről, amely sok társadalmi szokáseggyüttessel és egyéb hagyományelemmel ellentétben képes volt napjainkig fennmaradni. Ennek legfőbb oka éppen a vőfélyek azon kettős attitűdjéből következik, hogy egyszerre képesek a hagyomány régies, tradicionális elemeit az aktuális lakodalomban megjeleníteni és átélhetővé tenni, valamint napjaink legújabb esküvői trendjeihez, helyszíneihez, médiából vett mintáihoz, más szolgáltatók vélemény és értékformáló hatásaihoz stb. rugalmasan alkalmazkodni.

3. A jelölt örökségelem megőrzésével kapcsolatos intézkedések

3.a A megőrzés gyakorlata korábban és napjainkban

1500–3000 karakter

Jelenleg is láthatóan szükség van a vőfélyi szolgálatra: a vőfélyek számottevő része egyéni indíttatásból fakadóan, önállóan gyakorolja a vőfélyi hivatást, ám nagy számban dolgoznak vőfélyek, akik törekszenek arra, hogy különböző szervezetekbe és egyesületekbe

tömörüljenek, szervezeteket, eseményeket hozzanak létre, amelyek biztosítják az vőfélyhagyományok jövőbeli megmaradását.

1. Az Országos Vőfélyszövetség 2015 óta működik egyesületi formában a vőfélymesterség minőségének biztosításáért. Tagjai néptáncos és népművelő – így a hagyományok őrzésével, ápolásával további értékeket teremtő – személyek. Többek között a hagyományokhoz való hűség biztosítása érdekében a szövetség tagjai megalkották az egységes értékrendszerüket tartalmazó alapszabályt, a vőfélyek etikai kódexét. 2019-ben kezdeményezték a vőfélyek képzését célzó Vőfély Műhelyt, ahol színvonalas tréning-folyamatba kapcsolódhatnak bele az érdeklődők.
2. Sok vőfély a vőfélyhagyományokat bemutató eseményeket szervez rendszeresen:
 - 2022-ben már tizedik alkalommal került megrendezésre a Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó Földesen, Gyönyörű Zsigmond vőfély kezdeményezésére, amelyen több mint száz vőfély, mintegy száz településről érkezve idézte fel a magyarság lakodalmi szokásainak emlékét. Az esemény során évek óta fontos dokumentációs folyamat is zajlik: a rendezvényre érkező vőfélyekkel digitális eszközökkel rögzített beszélgetés zajlik.
 - A Vasvári Népfőiskola által vőfély képzés valósult meg 2022. márciusában. Céljuk egy gyakorlati szemléletmód, ismeret, tudás átadása azoknak, akik kedvet, tehetséget éreznek a „vőfélységre”, kíváncsiak a vőfélység mai helyére, szerepére az esküvők, lakodalmak, leánykérések, családi rendezvények alkalmával. Ez a tanfolyam lehetővé tette, hogy nem csak egyénileg, de szervezett formában is továbbadható a vőfélyi hivatáshoz szükséges tudás.
 - Többek között 2023. februárjában Kisteleken is került megrendezésre Zenész- és vőfélytalálkozó, emellett az Arnóti Vőfélytalálkozó is többéves múlttal, saját közösségi média-oldallal rendelkező rendezvény. Mindez szintén alátámasztja, hogy az országszerte fontosnak tartják a vőfélyhagyományok széleskörű bemutatását.

Mivel ezen események népszerűek, részvételi arányuk igen magas, valamint kommunikációjuk is sikeres és nagyfokú elérést biztosít, elmondható, hogy hatással vannak a magyar társadalom hagyománnyal való viszonyának formálódására.

3. Az örökségelem megőrzéséhez nagyban hozzájárulnak azok a nyomtatott és elektronikus kiadványok, amelyekben a vőfélyverseket és a lakodalmi szokásokat mutatják be, foglalják össze a szerzők. Ezek egy részét gyakorló, aktív vőfélyek készítik, ennek köszönhetően a mesterséghez kapcsolódó tudás szélesebb körben megosztásra kerül, a vőfélyek egymás szövegeiből és lakodalomszervező tudásából meríthetnek. Mellettük tudományos kutatók (etnográfusok, folkloristák, muzeológusok, helytörténészek) is jelentős számban publikálnak a témában, műveik mennyisége a 20. században több mint ezer címre becsülhető. Munkásságukból a vőfélyek is meríthetnek, a kutatók által közölt, szakszerű szöveggondozáson átesett eredeti források és elemző tanulmányok az örökségelem továbbéléséhez értékesen hozzájárulhatnak.

Összegezve tehát többirányú törekvés valósult meg annak érdekében, hogy a vőfélyhagyományok komplex öröksége a továbbiakban is átadásra kerüljön a fiatalabb generációk számára, ezáltal mint társadalmi tudás a jövőben is fennmaradhasson.

3.b A megőrzés tervezett lépései

3000–5000 karakter

A vőfélykedés élő hagyománya nem csupán egy kisebb közösséghez vagy földrajzi tájhoz köthető jelenség, hanem nagy területre kiterjedő, ahogy a korábbiakban is említettük, közvetlenül több száz, közvetetten több mint ezer embert érintő örökségről beszélünk.

Ezen nagy közösség tagjai (főként a kulcsszereplők, tehát a megőrzés biztosításában aktív, vőfélykedéssel a gyakorlatban foglalkozó személyek) rendszeresen megyei, térségi vagy egész Kárpát-medencére vonatkozó vőfélytalálkozókat szerveznek, amelyeknek aztán médiamegjelenésük is jelentős, ezáltal a vőfélykedés, mint közösségi hagyomány nincs az eltűnés veszélyében.

Az leszögezhető, hogy idegen jelenségek és külföldi gyökerű esküvői trendek, a magyar lakodalmi szokásrendszerre folyamatos hatással vannak. A ceremóniamesterek és esküvői animátorok megjelenése bizonyos mértékben visszaszorította a vőfélyek megjelenését a magyar házasságkötések során, ám mivel a kulcsaktorok nemcsak az említett rendezvényeket szervezik, hanem saját egyesületet (Országos Vőfély Szövetség) alapítottak, amely saját szabályzattal, rendelkezésekkel és tisztségviselőkkel, törvény által hitelesített formában azért létezik, hogy a vőfélykedés hagyományát éltesse. Mindemellet a divatjelenségek ciklikus

változásainak köszönhetően, újra és újra figyelem terelődik az autentikus elemek „használatára” a lakodalmak kapcsán, így a vőfély újra népszerű és szívesen választott lakodalmi tisztségviselő.

Az örökségem népszerűsítése kapcsán az Országos Vőfélyszövetség 2024-ben új rendezvény megszervezését tervezi, amely lehetővé teszi a magyar vőfélykedés élő hagyományának még széleskörűbb társadalmi tudatosítását.

Gyönyörű Zsigmond a Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó újra megszervezését vállalja, az ezek kapcsán keletkezett hatalmas archív anyag digitalizációja folyamatban van, melyből tervezetten további fotó és néprajzi témájú kiállítások kapcsán mutatják majd be a vőfélykedés hagyományának különböző elemeit, legyen szó a lakodalmak során használt tárgyairól vagy a vőfély és a többi lakodalmi szereplő viseletéről.

3.c A megőrzést veszélyeztető, akadályozó tényezők

1000–2000 karakter

Ahogy a korábbi pontokban már említésre került globalizáció, az egyre gyorsabban váltakozó divathullámok, valamint az esküvők körül felépült sajátos iparág hatással van a vőfélyeket körülvevő hagyományokra és megjelenésükre a magyar lakodalmak során.

A hagyományos paraszti kultúra felbomlása hatással volt a közösségi rítusok, köztük a házasságkötés szertartásainak átalakulására is. A folyamat a média erőteljes támogatásával zajlik, hiszen az élet egyik legfontosabb átmeneti rítusa, a lakodalom képi megjelenítése olyan mintákat közvetít, melyek nagymértékben kihatnak a lokálisan kialakult rítusrend megbontására, esetleg teljes felülírására.

A lakodalmak szervezésére szakosodott üzleti vállalkozások élen járnak a lokális, vagy etnikus mozzanatoktól megfosztott, ugyanakkor „előkelőnek”, vagy divatosnak titulált minták terjesztésében. Kínálatukban éppen ezért csak elvétve találhatók meg a vőfélyek szolgáltatásai.

4. Az érintett közösség részvétele a jelölés folyamatában és hozzájárulása az örökségelem felterjesztéséhez

4.a A közösségek, csoportok, egyének részvétele a jelölésben

max. 300 karakter

Az Országos Vőfély Szövetség kezdeményezésére korábban a Magyar Értéktár Ágazati listáját célozva kezdett formálódni egy, a jelen örökségelemet reprezentáló szakmai anyag. Ezt az anyagot alapul véve jelen felterjesztési szöveget a Hagyományok Háza etnográfus munkatársai állították össze a Skanzen Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságának szakmai munkatársainak javaslataival és segítségével. A munkafolyamat során több mint tíz alkalommal került sor telefonos vagy online formában történő egyeztetésre, valamint 2023. őszén egy nyílt fórum zajlott le a Hagyományok Házában, amelyen az Országos Vőfély Szövetség tagjai mellett a jelölt elem kulcsszereplői (megőrzési tevékenységben is aktív vőfélyek) és a témában jártas néprajzkutatók is részt vettek. A fórumot követően a résztvevők továbbvitték az elhangzott információkat saját közösségükbe, azokhoz a vőfélyekhez, akikkel ők kapcsolatban állnak, így elmondható, hogy kifejezett hangsúly került arra, hogy az érintettek minél szélesebb körét vonjunk be a munkába.

4.b Előzetes és teljes körű tájékoztatáson alapuló hozzájárulás a jelöléshez

max. 300 karakter

Az érintett közösség teljeskörű tájékoztatása megtörtént azáltal, hogy 2023. novemberében szakmai fórumra került sor a Hagyományok Házában, ezt követően pedig folyamatos online és telefonos egyeztetés során formálódott az itt benyújtásra kerülő anyag.

A vőfélyek közösségének hozzájárulását tükrözik a csatolt nyilatkozatok.

5. Indokolás a nemzeti jegyzékre való felkerülés mellett, várható hatása az örökségelem gyakorlására, megőrzésére

max. 500 karakter

A magyar vőfélykedés élő hagyományának a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékére való felvétele hozzájárulna ahhoz, hogy a sajátos örökség-együttes széles körben publicitást nyerjen, a hagyományos értékekre építő, ezekből merítő vőfélyek szerepe napjaink lakodalmaiban láthatóbbá váljon, valamint ezáltal a hagyományörzés fontossága általában is nagyobb hangsúlyt kaphatna.

Mivel széles körhöz jut el egy Nemzeti Jegyzékre benyújtott írásos és vizuális anyag, a jegyzékre kerüléssel a hagyományos magyar szokások megerősítést nyerhetnének a kortárs divatok idegen eredetű szokásaival szemben a széles társadalom számára. A vőfélykedés megjelenése a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Jegyzékében a házasulandó fiatalok szemében emelné e hagyományos gyakorlat rangját, valamint növelné a hozzáférést annak értékeihez.

A jegyzékre kerülés komplex módon kiegészítené a Nemzeti Jegyzéken már szereplő örökségelemek (pl. Népművészet Mesterei, csárdás, verbunk, vonós népzene, boldogi lakodalom) egymással is összefüggő rendszerét; a vőfélykedés illeszkedik továbbá a táncmozgalom nemzetközileg is elismert jó megőrzési gyakorlataihoz.

6. Dokumentáció

6.a Csatolandó dokumentumok mennyisége

Fényképek (kötelező) 20 db	<p>1.Hívogató vőfélyek vőfélybotokkal NM F 90460 (Inaktelke, Gönyey Sándor, 1942) Tulajdonos: Néprajzi Múzeum</p> <p>2.Vőfélyek kezükben vőfélybottal NM F 13440 a (Köröstárkány, Györffy István, 1911) Tulajdonos: Néprajzi Múzeum</p> <p>3.Vőfély szalagokkal díszített öltözékben NM F 49099 (Szente Géza, Sárvár, 1910) Tulajdonos: Néprajzi Múzeum</p> <p>4.Lakodalom NM F 99297 (Takács Lajos, Várong, 1951) Tulajdonos: Néprajzi Múzeum</p> <p>5.Lakodalmi perec, melyet a vőfélyek pálcára húzva osztogatnak, dobálnak szét az utcán az esküvői menet alkalmával NM F 269687 (Eitner Margit, Kapuvár, 1932) Tulajdonos: Néprajzi Múzeum</p> <p>6.Csoportkép Mezei Sámuel és Kiss Lídia esküvőjén, a képen többek között: 'kis vőfély' háziszőttes (három csikkal) vőfélykendővel, kezében tartott kalapján bokréta, második sorban balról jobbra haladva: Murányi Kiss Mihály vőfély 'nagy vőfély'-kendővel, kalapján bokréta. NM F 333112 (Stern Soma, 1905-1906, Belsőbölcs) Tulajdonos: Néprajzi Múzeum</p> <p>7. Vőfély, háttérben a lakodalmi zenekarral. Balázs Sándor az Országos Vőfélyszövetség elnöke. 2010-es évek. helyszín, fotós: Ismeretlen. Tulajdonos: Balázs Sándor</p>
-----------------------------------	---

8. Búcsúztató a lakodalom során. Helyszín, dátum, fotós: Ismeretlen. Tulajdonos: Balázs Sándor.

9. Vőfélydinasztia: id. Farkas László, Ifj. Farkas László, Farkas Regő. 2016-2017. Fotós: Ismeretlen. Tulajdonos: Farkas László

10. Lakodalmas Gazdák Találkozója 2018. január 13. Gyergyóalfalu Fotó: YKA Fotó Tulajdonos: Gyönyörű Zsigmond

11. A Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó résztvevői. Földes, 2008. Fotó: ifj. Berde Sándor Tulajdonos: gyönyörű Zsigmond

12. Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó 2008-ban, Földesen. Fotó: ifj. Berde Sándor. Tulajdonos: Gyönyörű Zsigmond

13. Lakodalmi szokások felelevenítése a Kárpát-medencei Vőfélytalálkozón. 2011, Földes. Fotó: ifj. Berde Sándor Tulajdonos: Gyönyörű Zsigmond

14. Tóth Tamás vőfély a levest beköszönti vőfélyrigmus kíséretében. 2022. május 07., Vasszécseny. Fotós: Ismeretlen Tulajdonos: Tóth Tamás

15. Vőfély a nászmenet élén. 2023. május 27, Garampáld. (Pavlová, Szlovákia) Fotós: Sajtos Elemér Tulajdonos: Vargha Máté

16. Menyasszony Búcsúzik édesanyjától a vőfély segítségével. 2018.06.02. Lajoskomárom Fotós: Vidovics Ádám Tulajdonos: Papp János

17. Nóta a menyasszonyos ház előtt. Jobb oldalon Papp János, vőfély. 2018, Mogyoród. Fotós: Ismeretlen Tulajdonos: Papp János

18. Lánykikérés. Sok helyen szokás, hogy kikérés során először egy férfi rokont vagy barátot küldenek ki az örömszülők a vőlegénynek. Pilisszántó, 2022. Fotós: Ismeretlen. Tulajdonos Antal Ádám.

	<p>19. Tóth Tamás vőfélybokrétát/szalagot kap a menyasszonytól 2022. május 05. Vasszécseny. Fotós: Ismeretlen Tulajdonos: Tóth Tamás</p> <p>20.Csapó Kristóf vőfély a Vas vármegyei Szócén megrendezett lakodalomban a menyasszonytánc alkalmával. Fotós: Ismeretlen. Tulajdonos: Csapó Kristóf</p>
Film (kötelező) 10 perc	<p><i>A magyar vőfélykedés élő hagyománya.</i> Rendezte és szerkesztette: Székelyné Sztanó Hedvig, 2024. Tulajdonos: Hagyományok Háza</p>
Térkép(ek) (nem kötelező)	-
Könyv(ek) (nem kötelező)	-

6.b Fényképek, film közlési jogainak átruházása

6.c. További források listája (pl. könyvek, cikkek bibliográfiája, internetes hivatkozások)

max. 20 tétel

Bakó Ferenc: Palócföldi lakodalom. Gondolat kiadó, Budapest, 1987.

Balatonyi Judit: A gyimesi lakodalmak. Közös kultúra és különböző identitások? Balassi Kiadó, Budapest, 2017.

Balázs Lajos: Az én első tisztességes napom. Párválasztás és lakodalom Csíkszentdomokoson. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1994.

Béres András: A debreceni vőfélycéhről. In: Gyönyörű Zsigmond (szerk.): Az alföldi vőfélyek hagyományai. (Kárpát-medencei vőfélyek könyve 1.) Karácsony Sándor Általános Művelődési Központ és Könyvtár, Földes, 2009. 18–27.

Borús Rózsa: Bácskai lakodalmak. Grafoprodukt, Szabadka–Topolya, 1998.

Csúry Bálint: Magyar lakodalom: vőfélykönyv. Minerva, Kolozsvár, 1927.

Gráfik Imre – Turbéky Dénes: Széki lakodalom. (A Kriza János Néprajzi Társaság Könyvtára) Mentor kiadó, Marosvásárhely, 2000.

Gyönyörű Zsigmond (szerk.): Az alföldi vőfélyek hagyományai. (Kárpát-medencei vőfélyek könyve 1.) Karácsony Sándor Általános Művelődési Központ és Könyvtár, Földes, 2009.

Györgyi Erzsébet: Lakodalmi szokások. Mátkaság, menyegző. (Jelenlévő Múlt) Planétás Kiadó, Budapest, 2001.

Kinda István (szerk.): Vőfély história. Egy évszázados vőfélykönyv Középjártáról. Tortoma Könyvkiadó, Barót, 2012.

http://www.mvkkvar.hu/files/elekkonyvtar/vedett_kiraly_lajos_vofenyversek.pdf (letöltés: 2024. 02. 15.)

Küllös Imola: Közköltészet és népköltészet. A XVII–XIX. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj,- szüzsé- és motívumtörténeti vizsgálata. L' Harmattan, Budapest, 2004.

Kürti László: Lakodalmak, vőfélyek és vőfélykönyvek a Felső-Kiskunságban. Cumania (26) 2013. 213–250.

Nagy Jenő: Lakodalom a kalotaszegi Magyarvalkón. (Erdélyi tudományos füzetek 168.) Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár, 1943.

Novák László – Ujváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. (Folklór és etnográfia 9.) Kossuth Lajos Tudományegyetem, Néprajz Tanszék, Debrecen, 1983.

Rudinszki István: Enyém a szerencse, hogy vőfély lehettem. Lakodalmi szokások Kunszentmiklóson és környékén. BM Kiadó, Budapest, 1994.

Sikos László: Vőfélykönyv. BBS–Info, Budapest, 2006.

Szentesi Tóth Kálmán: Lakodalmi szokások a Nagykunságon. Kertész Nyomda, Karcag, 1929.

Szilágyi Miklós: A hivatásos vőfély. In: Borsos Balázs – Szarvas Zsuzsa – Vargyas Gábor (szerk.): Fehéren, feketén. Varsánytól Rititiig I. Tanulmányok Sárkány Mihály tiszteletére. (Kultúrák keresztútján) L' Harmattan, Budapest, 2004. 327–347.

Tóth Arnold: Vőfélykönyvek és vőfélyversek a 19. században. (Officina Musei 22.) Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2015.

7. Kapcsolattartáshoz szükséges adatok

7.a A jelölést benyújtó fél (név, titulus, postacím, e-mail cím, telefonszám)

Országos Vőfély Szövetség
Balázs Sándor, elnök, vőfély

7.b Kapcsolattartó személy (név, titulus, postacím, e-mail cím, telefonszám)

Országos Vőfély Szövetség
Balázs Sándor, elnök

Sárándi Népművészeti Egyesület
Kárpát-medencei Vőfélytalálkozó
Gyönyörű Zsigmond, főszervező, vőfély

Vargha Máté

etnográfus, szakmai munkatárs

Hagyományok Háza

1276 Budapest Pf.: 1147

7.c Érintett közösség szervezete(i) vagy képviselője/képviselői (név, titulus, postacím, e-mail cím, telefonszám)

7.d Felelős szervezet(ek) (név, postacím, e-mail cím, telefonszám)

8. A jelölést benyújtó aláírása, dátum

2024. március 25.

Balázs Sándor

elnök

Országos Vőfély Szövetség